

РЕЧНИК ПОЈМОВА
ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ
И АРХИТЕКТУРЕ

Том II
Е-К

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ

цивилизација у којима су постојале стамбене вишеспратнице (Плиније Старији их помиње у Картагини, а било их је у хеленистичко доба и у Великој Грчкој). Постоји више предложених типолошких класификација оваквих објеката, али ниједна није довољно поуздана због сразмерно мале очуваности. За реконструкцију су, сем сачуваних остатака, којих највише има у луци Остији у близини Рима и у самом Риму, важни и план града Рима с почетка III века (*Forma urbis*), каталози архитектонских споменика и објеката Рима из средине IV века (*Curiosum Urbis Romae Regionum XIII* и *Notitia Urbis Romae*) и записи савременика, који су се углавном неповољно изражавали о квалитету становања у инсулама (Марцијал, Јувенал, Сенека).

Грађене су претежно од печене или непечене опеке, а горње етажне могле су бити и од дрвета. У каснијем периоду се, уместо дрвета, све више користи римски бетон, у циљу побољшања заштите од пожара. Инсуле су често грађене неквалитетно, па је било и случајева рушења. Претпоставља се да су имале и до седам, а најчешће четири до пет етажа. Октавијан Август је ограничио висину инсула на 70 римских стопа, што је око 20,5 m, а Нерон на 60 римских стопа, односно, око 17,5 m. И друге мере које су прописане у време Нерона, након великог пожара – проширење улица, квалитетнији материјали, тремови, балкони – утицале су на побољшање квалитета и безбедности становања у инсулама.

У приземљу су се често налазили локали – таверне, или неки други нестамбени садржаји, а такве и. су могле имати и мезанин са стамбеним просторијама за запослене у локалимa. У приземљу су могли бити и станови за власнике зграде, понекад архитектонски конципирани слично типу домуса. Често су носиле име власника, а могле су имати и управника зграде и друге запослене који су се бринули о сакупљању прихода од закупа, одржавању и безбедности од пожара.

Неке и. имале су и унутрашња дворишта, а према улицама могле су имати камене тремове – колонаде саграђене у приземљу, што је резултат Неронових противпожарних мера. У широким улицама имале су лође или балконе. У приземљима и на првим спратовима и. постојали су понекад водовод и канализација, док су остали станари користили заједничке, јавне изворе воде и тоалете. На спратовима су били станови за изнајмљивање: на нижим спратовима већи, квалитетнији и скупљи станови, а на вишим мањи, лошијег квалитета, теже доступни и изложенији опасности од пожара.

Инсула, Остија,
Дијанина кућа

Инсуле су пример социјално мешаног становништва и у њима је била изражена вертикална социјална стратификација. Већина становника и. припадала је сиромашнијим слојевима. Биле су важан извор прихода за кућевласнике и једно од првих поља у области изградње и промета непокретности у којима су се појавиле шпекулације. Компликована власничка структура стварала је бројне правне проблеме, посебно када је простор био издаван у подзакуп. У последњем периоду Римског царства, са постепеним смањем броја становника Рима, долазило је и до реконструкција и побољшања услова становања у инсулама. Алдо Роси их назива микрокосмосом града, урбаним супстратом, материјалом од којег се уобличава град.

ЛИТ.: Hermansen, G., *Ostia: Aspects of Roman City Life*, Edmonton, 1982; Calza, „La preminenza dell' *Insula* nella edilizia Romana”, *Monumenti antichi*, XXIII, 1914; Vitruvius Pollio, M., *Deset knjiga o arhitekturi*, Sarajevo, 1990; Clarke, J. R., *The Houses of Roman Italy, 100 B.C.–A.D. 250: Ritual, Space, and Decoration*, Berkley, 1991; Роси, А., *Архитектура града*, Београд, 1996. Б. Ман.

ИНСЦЕНАЦИЈА – в. ЕФЕМЕРНИ СПЕКТАКЛ

ИНТАЉО (итал. *intaglio* – изрезбарени или угравирани рад) – поступак резбарења или гравирања преко равне, обично тврђе површине, као и предмети добијени овом техником, као што су ГЕМЕ (в.) и изрезбарено драго и полудраго камење (в. ДРАГО КАМЕЊЕ). За разлику од рељефа, који настаје испушченом формом у односу на равну површину позадине (в. КАМЕЈА), код и. рељефност се постиже искључиво урезивањем, па је форма удубљена у односу на површину (в. ГЛИПТИКА). Гравирања у драгом или полудрагом камену било је у свим периодима уметности, нарочито у старом веку

(геме), када је обликовање рељефа усецањем на равной површини камена представљало изузетно цењену и луксузну уметничку форму. У земљама англосаксонског говорног подручја термин и. се користи у скулптури као синоним за контрарељеф или негативни рељеф, док се у графици њиме означава поступак ДУБОКЕ ШТАМПЕ (в.) и њене различите ручне технике (бакорез, бакропис, сува игла, акватинта, мецотинта).

Као графичка техника ДУБОКЕ ШТАМПЕ (в.). Означава гравирање у тврдом материјалу у форми негатива. Отисак у материјалу (печатни восак или боја) даје рељефни позитив. Појам се користи да значи и драги камен обрађен у овој техници.

ЛИТ.: Renton, E. *Intaglio Engraving: Past and Present*, London, 1896; Strauss, V., *The Printing Industry: an Introduction to its many Branches, Processes and Products*, Washington, 1967; Griffiths, A., *Prints and Printmaking: an Introduction to the History and Techniques*, Los Angeles, 1996.

Д. П. – В. Л.

ИНТАРЗИЈА (итал. *tarsia* – дрвени мозаик) – техника украшавања дрвених предмета уметањем мањих комада разнобојног дрвета, разних метала, слоноваче, седефа или корњачевине. Уметнути материјал формира геометријски орнамент или представе биљака, животиња, људских фигура, архитектуре или пејзажа. Интарзија се развила из орнаменталних мозаика и позната је у антици и средњем веку. Нарочито је развијена у уметности Далеког истока и исламској, чији се утицаји шире преко Андалузије и Сицилије. У раној ренесанси главни центар је Италија. Интарзија је честа у украшавању црвеног мобилијара и стилског намештаја. Интарзирани панели у црквама Санта Марија дел Фијоре у Венецији

Дешаљ Њисаћеи сџола у сџиљу Луја XIV, приватно власништво

Ђ. и Б. да Мајано, *Сџудиоло Ф. Монџефелџира* у Губију код Перуђе (1478–82), Њујорк, Метрополитен музеј

и Горњој у Асизију, катедралама у Парми, Модени и Падови и нарочито у студиоу у Палацо Дукале у Урбину сведоче о високим дOMETИМА технике, али и достигнућима у представљању тродимензионалног простора. Из Италије се и. у XVI веку преноси у Француску, Немачку, Аустрију и северну Европу. У Француској Андре Шарл Бул израђује и украшава намештај за Луја XIV. Техника достиже врхунац у XVIII веку, опадање траје од ампира до бидермајера, а крајем XIX века губи популарност.

Најстарији сачувани монументални пример и. из Србије јесу двери манастира Хиландара (XII–XIV век). Из периода после турског освајања потичу коштаном и. украшени кивоти Стефана Дечанског у Студеници (1608) и Светих Петозарних мученика у цркви Св. Апостола у Пећкој патријаршији, рад мајстора Антонија. Интарзирани црквени намештај у Дечанима, Грачаници и манастиру у Црној Реци украшаван је мотивом шестокраке звезде изведеним од кости, седефа, калаја и црвене пасте. У XVII веку у манастирима Фрушке горе и. се украшавају налоњи, певнице, иконостаси, кивоти и двери. Кивот Стефана Штиљановића из манастира Шишатовца (1630, Музеј СПЦ, Београд) украшен је и. од кости и метала и техником ДАМАСЦИРАЊА (в.). Кивот са моштима Светог Прокопија (Музеј СПЦ, Београд) израдио је истоимени јеромонах манастира Раковца. Током